

GLOBAL TA'LIM VA UMUMINSONIY QADRIYATLAR: MUAMMO VA YECHIMLAR

Oyto'rayeva Sayyora Asqar qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika yo'nalishi 3-kurs talabasi

Email:oytorayevasayyora@gmail.com

Tel:+998 88 193 26 05

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:27.02.2026

Revised: 28.02.2026

Accepted:01.03.2026

Ushbu maqolada global jarayon ta'lim jarayonida yoshlar o'rni, umuminsoniy qadriyatlarning ahamiyati va bu muammo muammolari tahlili, milliy va global odamlar uyg'unligini ta'minlash bo'yicha amaliy takliflar oldin suriladi.

KALIT SO'ZLAR:

Global ta'lim,
umuminsoniy
qadriyatlar, ma'naviyat,
globallashuv, ta'lim
siyosati, tanqidiy
fikrlash.

Kirish: Bugun kunda dunyo shiddat bilan o'zgarmoqda. Axborot texnologiyalari va integratsiya jarayonlari ta'lim sohasiga ham "global ta'lim" tushunchasini olib kirdi. Global ta'lim - bu xorijda o'qish emas, balki dunyo jarayonlarini anglash, turli madaniyat hurmat qarash va umuminsoniylarga muammolarga yechim topish mas'uliyatini his qilishdir. Bunday holda, bu jarayonda milliy o'zlik va umuminsoniy qadriyatlarni saqlashni saqlash muammoga aylanmoqda.

Global ta'limda maqsad - yoshlarni milliy o'zlikni holda, umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qilgan holda, dunyoqarashni keng shaxs sifatida voyaga yetkazishdir.

Asosiy muammolar:

Global ta'lim muhitida ziddiyatli masalalar ko'zga tashlanadi:

1. **Madaniy assimilyatsiya:** G'arb ta'lim standartlarining ustunligi shikastlanish va milliy o'zgarishlar darajasiga tushib qolishi.

2. **Ma'naviy bo'shliq:** Ta'limda faqat texnik ko'rinishga ega, axloqiy malakalar e'tiborga olinadi.

3. **Raqamli tabaqalanish:** Texnologik kasalliklarning teng emasligi tufayli sifatli ta'lim olishdagi uzilishlar.

4. **Ekologik va ijtimoiy mas'uliyat:** Global muammolarga nisbatan befarqlikning qo'llanilishi.

Yechimlar va istiqbollar

Muammolarni bartaraf etish va ta'lim sifatini oshirish uchun strategik yechimlar taklif qiladi:

1. "Milliy va Global" uyg'unligi

Ta'lim dasturlariga milliy jahon standartlarini, balki milliy meros va umuminsoniy qadriyatlarni (bag'rikenglik, insonparvarlik, adolat) integratsiya qilish lozim. Talaba o'zligini anglagan holda dunyo fuqarosiga bo'lishi kerak.

2. Tarbiyaning ustuvorligi

Ta'lim jarayonida "Inson kapitali"⁹⁹ tushunchasini faqat bilim bilan emas, balki axloq bilan bo'yitish. Bunda UNESCO tomonidan ilgari surilgan "Tinchlik uchun ta'lim" va "Barqaror mahsulot uchun ta'lim" loyihasini amaliyotga keng joriy etish zarur.

3. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish

Yo'nalish	Maqsad	Kutilayotgan natja
Integratsiya	Milliy va xalqaro dasturlarni birlashtirish	O'zlikni yo'qotmagan global mutaxassis
Raqamli etikasi	Internetda axloq normalarini o'rgatish	Kiber-madaniyatning xususiyatlari
Ijtimoiy loyihalar	Ko'ngillilik va xayriya ishlarini rag' davolash	Jamiyatga foyda keltirish mas'uliyati

⁹⁹ Noddings, N. "Global fuqarolik: Ta'lim maqsad va jarayon sifatida." Kembrij universiteti nashriyoti, 2018.

Yosh avlodga zamonaviy ta'lim berish bilan birga ularni umuminsoniy va milliy qadriyatlar, yuksak insoniy fazilatlar ruhida tarbiyalash, ongi va qalbini mafkuraviy, ma'naviy va axborot tahdidlaridan ishonchli himoya qilish, ularda g'oyaviy immunitet va faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish masalalari davlatimizning doimiy diqqat markazida bo'lib kelmoqda. Vatanimizning kelajagi, xalqimizning ertangi kuni, mamlakatimizning jahon hamjamiyatidagi obro'-e'tibori, avvalo, yoshlarimizning unib-o'sib, ulg'ayib, qanday inson bo'lib hayotga kirib borishiga bog'liqdir. Biz bunday o'tkir haqiqatni also unutmashimiz lozim.

2008-yilda chop etilgan "**Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch**" kitobi muhtaram birinchi Prezidentimiz Islom Karimovning fuqarolarimiz, xususan, yosh avlodning ma'naviy kamoloti uchunotalarcha e'tibori va g'amxo'rligining yana bir karra yaqqol dalili bo'ldi.¹⁰⁰ Kitobni qayta-qayta mutolaa qilar ekanmiz, yorug' olamda, ayniqsa, bugungiday tez o'zgarishlarga moyil dunyoda, insonni inson sifatida yashashi uchun yuksak ma'naviyatning, milliy qadriyatlarning nechog'lik muhim hayotiy zarurat ekanligini chuqur anglab yetamiz. Istiqlol yillarida yurtimizda milliy ma'naviyatimizni, qadriyatlarimizni tiklash, uni zamon talablari asosida rivojlantirish bo'yicha ulkan ishlar amalga oshirildi. Bugungi murakkab globallashuv davrida ma'naviyat sohasida vujudga kelayotgan dolzarb muammolar, xalqimiz ma'naviyatini, milliy qadriyatlarini asrash va yuksaltirish, ayniqsa, yosh avlodning qalbi va ongini turli zararli g'oya va mafkuralar ta'siridan saqlash va himoya qilish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Xo'sh, qadriyatning o'zi nima? Bunga birdaniga bir so'z bilan javob berib bo'lmaydi. "Qadriyat" atamasi bizga arabcha "qadr" so'zidan kirib kelgan bo'lib, bugungi kunda bu tushuncha borliq va jamiyatdagi biror-bir narsa va hodisaning kishilar o'rtasidagi, o'zaro ijtimoiy munosabatlardagi tutgan muhim ahamiyatini ifoda etishi uchun qo'llanilmoqda¹⁰¹. Qadriyat deganda ehtiyoj va manfaatlarini qondiruvchi jamiki moddiy hamda ma'naviy ne'matlar tushuniladi.

Qadriyat- voqelikdagi muayyan hodisalarning umuminsoniy, ijtimoiy-axloqiy, madaniy-ma'naviy ahamiyatini ko'rsatish uchun qo'llanadigan tushuncha. Inson va insoniyat uchun ahamiyatli bo'lgan barcha narsalar, masalan, erkinlik, tinchlik, adolat, ijtimoiy tenglik, ma'rifat, haqiqat, yaxshilik, go'zallik, moddiy va ma'naviy boyliklar, an'ana, urf-odat va

¹⁰⁰ Karimov I. "Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch". — Toshkent: "Ma'naviyat", 2008.

¹⁰¹ YUNESKO. "Bo'lishni o'rganish: Barqaror kelajak uchun ta'lim." YUNESKO nashriyoti, 2020.

boshqalar qadriyat hisoblanadi. Ma'naviyat tushunchasi singari qadriyat tushunchasi ham keng bo'lib, uni har kim o'z nuqtayi nazaridan kelib chiqqan holda turlicha izohlashi, ta'rif berishi mumkin.. Insoniyat tamadduni taraqqiyot bosqichlari tajribalarini o'zida mujassam etgan, eng ezgu tuyg'ularga yo'g'rilgan va komillik sari da'vat etuvchi ma'naviy-ruhiy tushunchalar umuminsoniy qadriyatlar darajasiga ko'tariladi.

Xulosa

Global ta'lim jarayonlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim tizimini boshqarish texnologik bilimlar berish bilan cheklanib qo'yish kerak. Haqiqiy qobiliyat - intellektual mulk va umuminsoniy qadriyatlarning (bag'kenglik, mas'uliyat, insonparvarlik) uyg'unligidadir. Globallashuv holda milliy o'zlikni saqlab qolgan jahon hamjamiyatiga integratsiya bo'lish - rivojlanishning yagona yo'lidir. Ta'lim tizimi insonni mehnat bozoridagi "resurs", balki jamiyatning ma'naviy yetuk a'zosi sifatida tarbiyalashi kerak. Bugungi shiddatli globallashuv jarayonida ta'lim tizimi ilmiy bilim berish maskani, balki umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish strategik kuchga aylandi. Global miqyosdagi ma'lumotlarga ko'ra chegarasiz muloqot, dunyo muammolariga nisbatan mas'uliyatni anglatadi. lekin, bu jarayon o' bir qator ziddiyatli bilan birga olib keladi. jismoniy, G'alb ta'lim standartlarining ustunligi faqat milliy o'zlikning zaif, ta'limda faqat texnik ko' kuchga (hard skills) urg'u berilib, axloqiy va ma'naviy qobiliyatning (soft) chetda qolayotgani jiddiy muammolar uyg'otadi. Raqamli texnologiyalarning shiddatli kirib kelishi esa insoniy muloqotning kamayishiga va ma'naviy bo'shliqning kelishiga sabab bo'lmoqda. "Ushbu hal etish uchun ta'lim uchun "milliy qadriyat tayanch, global bilim - qanot" natijasida qayta qurish kerak. Bu davlat ta'lim dasturlariga milliy jahon standartlarini, balki bag'rikenglik, adolat va insonparvarlik kabi umuminsoniy jarayonlarni integratsiya qilish, yoshlarda axborot xurujlariga qarshi tanqidiy fikrlash ko'nikmasini rivojlantirish hal qiluvchi kurash ega. Zero, odamlardan uzilgan intellekt jamiyat uchun foyda keltirmaydi. Zamonaviy ta'limning o'ziga xos kuchi bilan - yuqori texnologiyalarni yuksak axloqiy boshqaruvchi, o'zligini anglagan holda dunyo shaxsiga aylangan shaxsni tarbiyalashdir. Xulosa yagona qilib, global ta'lim va umuminsoniy qadriyatlar bir-birini to'g'ridan-to'g'ri to'g'ridan-to'g'ri to'g'ridan-to'g'ri to'g'ridan-to'g'ri to'g'ridan-to'g'ri ifodalash, insoniyatning insoniyatning rivojlanishi va rivojlanishini barpo etish uchun yo'ldir. Faqatgina aqliy qadriyat va axloqiy pok birlashgan joyda haqiqiy taraqqiyotga erishish mumkin, chunki siz bilim xavf, bilimsiz qadriyat esa ojizdir.

Takliflar:

1. **"Qadriyatlar o'quv dasturi":** Ta'lim dasturlarida fanlar bo'yicha umuminsoniy moddalarni o'rgatuvchi modullarni (masalan, "Global etika va madaniyatlararo muloqot") joriy etish.
2. **Raqamli gumanizm:** Axborot texnik texnologiyadan yuklashda faqat kompyuter mahoratini emas, balki kompyuter texnikasida inson huquqlari va axloqiy me'yorlarga amal qilish madaniyatini yoshlarga singdirish.
3. **Loyihaga asoslangan o'qitish (Project-based learning):** ularni global muammolarga, kambag'allik, ta'limsizlik) qarshi kurashishga yordam berish orqali Talabalik jamiyatiga jalb qilish orqali ularda ijtimoiy mas'uliyatni kuzatish.
4. **O'qituvchilar malakasini tuzatish:** Global ta'lim metodikasi bo'yicha pedagoglar uchun treninglar tashkil etish, ularni dunyoqarashi keng, tolerant tarzda ishlab chiqarish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Mirziyoyev Sh.M.** "Yangi O'zbekiston strategiyasi". — Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021.
2. **YUNESKO.** "Bo'lishni o'rganish: Barqaror kelajak uchun ta'lim." YUNESKO nashriyoti, 2020.
3. **Karimov I.** "Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch". — Toshkent: "Ma'naviyat", 2008.
4. **Noddings, N.** "Global fuqarolik: Ta'lim maqsad va jarayon sifatida." Kembrij universiteti nashriyoti, 2018.
5. **O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.** (Yangi tahriri), 2020-yil.
6. **Schwab, K.** "To'rtinchi sanoat inqilobi." Jahon iqtisodiy forumi, 2016.
7. **Ziyomhammadov B.** "Pedagogika". — Toshkent: "O'qituvchi", 2012.